

Klimaat: Zijn de klimaatplannen ambitieus, eerlijk en uitvoerbaar?

PvdA/GL.....	2
Volt.....	4
D66.....	5
PvdD.....	7
CU.....	9
BIJ1.....	10
SP.....	11
BBB.....	13
VVD.....	14
CDA.....	15
DENK.....	16
NSC.....	17
SGP.....	18
PVV.....	20
JA21.....	20
FVD.....	21

[Let op: Dit document bevat voornamelijk teksten uit concept-verkiezingsprogramma's. Hoewel we de definitieve wijzigingen hebben meegenomen in onze analyse en infographics, zijn deze niet in dit overzicht opgenomen.]

PvdA/GL

[1: Ambities]

- In 2030 hebben we als land onze CO₂-uitstoot met 65% verminderd (ten opzichte van 1990) en in 2040 zijn we volledig klimaatneutraal.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Van bedrijven en mensen die het meest bijdragen aan de vervuiling en de uitputting van schaarse hulpbronnen, vragen wij de grootste bijdrage aan de oplossing. Uiteraard willen we af van de miljarden euro's aan fossiele subsidies. Daarom beginnen we onmiddellijk met het afbouwen ervan. Vervuiling, luxeconsumptie en grote vermogens belasten we zwaarder. Dit geld gebruiken we voor een grootscheeps offensief om mensen te helpen en te ontzorgen die niet in staat zijn hun huizen aardgasvrij te maken, tegen hitte en kou te beschermen of zonnepanelen te kopen. We zorgen voor brede pakketten aan steunmaatregelen, voor om- en bijscholing en sociale vangnetten voor mensen die nadelen van de transitie ervaren.
- Enkel glas en het ontbreken van bijvoorbeeld gevel- of dakisolatie worden erkend als een formeel onderhoudsgebrek dat kan worden gemeld bij de huurcommissie. Zo leggen we de rekening van slechte isolatie neer bij de verhuurder.
- We rekenen op de financiële sector: bij het bankwezen, de verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders jagen we fossielvrij beleggen aan. Voor de intensieve industrie komt er een klimaatplicht: harde wettelijke eisen over afbouw van de CO₂-uitstoot.
- We werken toe naar compleet aardgasvrije wijken, zodat huizen worden verwarmd door elektriciteit, aardwarmte en warmte uit water als alternatieve verwarmingsbronnen. Aanvullend kan restwarmte uit de industrie worden gebruikt om huizen te verwarmen. Om dit te stimuleren komt er voor energie-intensieve bedrijven een heffing op de lozing van restwarmte.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Bestaanszekerheid, solidariteit en rechtvaardigheid zijn de centrale waarden in de aanpak van de ecologische crises. In buurten, wijken en regio's met de meeste klimaatstress en energiearmoede leveren we de grootste inspanningen. Het wringt dat Teslarijders subsidie krijgen, terwijl anderen het moeten doen met radiatorfolie of een tochtstrip. De middenklasse die wel wil verduurzamen, maar niet weet hoe, ontzorgen we maximaal.
- Woningcorporaties geven we een duidelijke taak en voldoende financiering om zo snel mogelijk alle corporatiewoningen te verduurzamen. Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van vocht- en schimmel, het vervangen van loden leidingen en bescherming tegen hitte. Ook huurders in de private sector krijgen recht op een goed geïsoleerd huis. We zorgen ervoor dat alle verhuurders in de vrije sector hun woningen in 2030 zover hebben verbeterd dat ze label B hebben. We geven huurders nu al recht op huurverlaging als het label slechter is dan label B. Enkel glas en het ontbreken van bijvoorbeeld gevel- of dakisolatie worden erkend als een formeel onderhoudsgebrek dat kan worden gemeld bij de huurcommissie. Zo leggen we de rekening van slechte isolatie neer bij de verhuurder. Mensen met een koopwoning die niet weten hoe te verduurzamen, krijgen recht op een deskundig advies over mogelijkheden voor verduurzaming en terugverdientijd. Huiseigenaren met onvoldoende spaargeld kunnen een beroep doen op renteloze leningen.
- We maken extra middelen vrij om te investeren in zonnepanelen op daken van huurwoningen en koopwoningen van mensen met een laag inkomen. Dat leidt direct tot een verlaging van de energierekening. Woningcorporaties doen dat voor hun woningen binnen afzienbare tijd en bij koopwoningen gaan de gemeenten mensen actief benaderen om dit te doen. Pas wanneer mensen met

lage of middeninkomens ook kunnen profiteren van zonnepanelen, is het verstandig om de salderingsregeling af te bouwen.

- We werken toe naar compleet aardgasvrije wijken, zodat huizen worden verwarmd door elektriciteit, aardwarmte en warmte uit water als alternatieve verwarmingsbronnen. Aanvullend kan restwarmte uit de industrie worden gebruikt om huizen te verwarmen. Om dit te stimuleren komt er voor energie-intensieve bedrijven een heffing op de lozing van restwarmte. Het gebruik van industriële restwarmte mag echter nooit de verduurzaming van de industrie in de weg staan. Waar nodig regelen we financiële compensatie voor mensen die met hun wijk overstappen op alternatieven voor gas. Gemeenten werken samen met bewoners aan plannen om buurten aardgasvrij te maken. Gemeenten krijgen regie en meer bevoegdheden.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Borgen van het burgerberaad als democratisch instituut. Gelote burgerberaden en wijkstemdagen zijn goede instrumenten om tot beter beleid te komen. Wij steunen het georganiseerde burgerberaad over klimaat. We doen de aanbevelingen recht door van tevoren duidelijk met elkaar af te spreken onder welke voorwaarden ze al dan niet worden opgevolgd, zonder uiteraard inbreuk te maken op de grondwettelijke positie van het parlement. Om het burgerberaad een vast onderdeel te laten zijn van onze democratie, bekijken we de mogelijkheid van een permanent burgerberaad dat politieke onderwerpen selecteert voor nieuwe burgerberaden. Decentrale overheden moedigen we actief aan om burgerberaden en wijkstemdagen onderdeel te maken van hun beleidsvoering.

- Een overheid die vertrouwen in haar burgers heeft, geeft zeggenschap en steun. Dat betekent dat burgers veel vaker direct mogen meebeslissen over beleid via referenda en burgerberaden.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Vanwege de grote personeelstekorten in de sector moedigen we mensen actief aan om hun huis zelf te verduurzamen, bijvoorbeeld met een korting op de aanschaf van isolatiematerialen.

- Om draagvlak te behouden voor de opvang van vluchtelingen, is het van belang dat mensen die geen recht hebben om hier te blijven snel terugkeren naar het land van herkomst. Daarom willen we serieuzer werk maken van overeenkomsten met herkomstlanden, bij voorkeur in EU-verband. In ruil voor terugname van eigen onderdanen willen we een overtuigend aanbod doen, waarvan beide landen profiteren. Dan zijn we bereid te kijken naar tijdelijke werkvisa voor legale migranten, en tijdelijke studievisa en beurzen voor studenten. Daarbij kijken we samen met sociale partners naar de behoeften van de Nederlandse arbeidsmarkt wat betreft personeelstekorten in essentiële sectoren (zoals de zorg of de installatietechniek). Zo kunnen we tegelijk perspectief bieden in herkomstlanden en ontmoedigen we irreguliere migratie.

- Met innovatie-, omscholings- en opleidingsfondsen creëren we de banen van morgen en maken we van de transitie een kans.

[6: Aanpak netcongestie]

- Gerichtte crisisaanpak van het overbelaste elektriciteitsnet. De overbelasting op het elektriciteitsnet brengt ondernemers op sommige plekken in het land in een spagaat. Enerzijds wordt, in het kader van de energietransitie, van hen verwacht dat zij hun bedrijfs- en productieprocessen elektrificeren. Anderzijds krijgen zij van de netbeheerder te horen dat er geen (extra) ruimte meer voor hen is op het elektriciteitsnet. Onze crisisaanpak richt zich op drie sporen. 1. We verzwaren het elektriciteitsnet: Netwerkbedrijven ontvangen een kapitaalinjectie van het Rijk om de netverzwaren door te voeren in lijn met het Nationaal Uitvoeringsplan Energie-infrastructuur. Eigendom en beheer van de transport- en distributienetten blijven zo veel mogelijk in publieke handen. 2. We gaan prioriteren: Dus niet langer 'wie het eerst komt, het eerst maalt'. We passen de Energiewet aan zodat partijen die een maatschappelijk belang dienen voorrang krijgen op het stroomnet. De overheid neemt de regie en heeft het laatste woord over de volgorde van aansluiten. 3. Inzetten op innovatieve oplossingen: we zetten in op innovatieve

oplossingen die schommelingen in vraag en aanbod van elektriciteit opvangen. Daarvoor passen we de Energiewet aan en komt er geld beschikbaar uit het Klimaatfonds.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Er komt een Energie-acceleratielwet, zodat de procedure van aanvraag tot vergunning van kritieke energie-infrastructuur niet langer dan twee jaar duurt. Ter ondersteuning van projecten die de energietransitie versnellen, zorgen we daarnaast voor een juridisch houdbare regeling die dit soort projecten vrijstelt van de stikstofbepalingen. Ook komt er een Nationaal Uitvoeringsplan, waarin expliciete keuzes worden gemaakt over welke infrastructuur waar en wanneer beschikbaar komt. Zo bieden we zowel producenten als afnemers van duurzame energie de zekerheid die nodig is om duurzame investeringen te doen. Om grensoverschrijdende voordelen voor de energietransitie te behouden wordt TenneT niet opgesplitst in een Nederlands en een Duits deel.

Volt

[1: Ambities]

- Nederland en Europa moeten klimaatneutraal zijn in 2040 en daarna inzetten op klimaatpositiviteit.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Zonder klimaatrechtvaardigheid geen goed klimaatbeleid. De kosten van de klimaattransitie moeten door de sterkste schouders gedragen worden. Zo worden ze ook mogelijk en draaglijk gemaakt voor mensen met de kleinste portemonnee. En dat niet alleen: met de opbrengsten van de belastingen en heffingen op vervuiling maken we verduurzaming, zoals isolatie en warmtepompen, betaalbaar. Daarnaast verhogen we het minimumloon, waarbij we rekening houden met de gevolgen voor het mkb, en we verschuiven de lasten van arbeid naar de grote vermogens.
- We toetsen nieuwe klimaatmaatregelen op negatieve effecten, en daarmee op klimaatrechtvaardigheid. Nieuw klimaatbeleid dat invloed heeft op de portemonnee moet getoetst worden op het eerlijk verdelen van de lasten. Ook moet er gekeken worden naar de kosten door geld te lenen voor de fondsen voor de volgende generaties; dit wordt tegengegaan door de vervuiler nu te laten betalen.
- We starten direct om een einde te maken aan alle fossiele subsidies, in Nederland én in Europa. Op dit moment besteedt Nederland miljarden aan fossiele vrijstellingen en subsidies aan vervuilers.
- We schaffen alle uitzonderingen op de energiebelasting af - zoals de verlaging van de belasting op aardgas en elektriciteit voor grootverbruikers. De enige uitzondering is de stadsverwarmingsregeling.
- We hebben heldere, bindende en afrekenbare afspraken nodig voor de financiële sector op het gebied van duurzaamheid, in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs.
- Bedrijven in de financiële sector worden verplicht tot het indienen van een klimaatplan, waaruit blijkt wanneer en hoe zij hun bedrijfsvoering in lijn brengen met het Klimaatakkoord van Parijs.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- We hervormen de subsidies voor verduurzaming. Niet de bewoner, maar de overheid moet de kosten voor isolatie voorschieten. Dit gebeurt nu in de gemeente Groningen. Hier helpt de gemeente via Energiecoaches met het aanvragen van subsidies. Voor het overige bedrag biedt de gemeente zeer gunstige leningen aan. Dit maakt Volt het standaard model in Nederland.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Er moet een permanent burgerberaad op Europees niveau komen om de stem van Europeanen in Brussel te vergroten. Dit orgaan is verantwoordelijk voor het organiseren van burgerberaden over

Europese thema's, waarin Europeanen vanaf zestien jaar zwaarwegende aanbevelingen over allerlei zaken kunnen doen aan o.a. het Europees Parlement.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- De tekorten in cruciale sectoren van de maatschappij zijn namelijk enorm. Om op alle daken zonnepanelen te kunnen leggen, genoeg docenten voor de klas te hebben en voldoende handen aan het bed in verpleeghuizen te hebben, is arbeidsmigratie nodig. Maar dat kan alleen als we daarvoor de juiste omstandigheden en menswaardige voorwaarden voor creëren.
- We bieden meer mogelijkheden voor niet-Europese migranten om een (tijdelijk) visum te krijgen voor ons land of een andere Europese lidstaat. Dat helpt hen, het land van herkomst, maar ook onze economie en maatschappij.
- We beginnen met het afschaffen van het collegegeld voor opleidingen en studies die opleiden richting cruciale/vitale beroepen en sectoren, zoals de ict, de techniek, de bouw, het onderwijs en de zorg.

[6: Aanpak netcongestie]

- We koppelen de Europese elektriciteitsnetten aan elkaar. Daarbij beginnen we aan goede verbindingen met België en Duitsland. Daarbij nemen we de ingewikkelde regelgeving weg die het moeilijk maakt om over grenzen heen energie uit te wisselen.
- We stabiliseren het elektriciteitsnet door meer gebruik te maken van kernenergie, naast hernieuwbare energie. We verlagen zo bovendien de systeemkosten. Het is daarbij belangrijk dat kerncentrales in publieke handen komen, met meerderheidsaandelen voor de staat.
- Energyhubs leggen slimme verbindingen tussen producenten en afnemers van verschillende soorten duurzame energie. Daarmee vermindert de druk op het bestaande elektriciteitsnet, en zijn bedrijventerreinen in staat om verder te groeien en te verduurzamen, ook in gebieden met (dreigende) netcongestie.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

- Belangrijke projecten voor het versnellen van de energietransitie lopen in Nederland een groot risico op vertraging door stikstof, terwijl deze projecten uitstoot van schadelijke stoffen op de lange termijn voorkomen. Daarom moeten deze projecten een juridisch haalbaar alternatief krijgen op de bouwvrijstelling.

D66

[1: Ambities]

- We zetten volop door om de doelstelling van 60 procent CO₂-reductie in 2030 te halen. In 2040 willen we klimaatneutraal zijn.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Wij willen een eerlijker belastingstelsel dat werk beloont en vervuilers laat betalen. We verschuiven de belasting van arbeid naar vervuiling, grondstoffen, natuurlijke bronnen en de uitstoot van schadelijke stoffen. Wij willen dat in de prijs van grondstoffen en vervuilende producten de maatschappelijke kosten worden meegenomen, eerlijke beprijzing (true pricing).
- We bouwen fossiele subsidies en vrijstellingen zo snel mogelijk af, zodat duurzame investeringen ook de rendabele investeringen worden. Bij voorkeur doen we dit Europees en mondiaal. In plaats van fossiele subsidies willen wij subsidies en fiscale voordelen beschikbaar maken voor innovatie en opschaling van nieuwe, schone technieken. We werken in Europees verband naar een gelijk tarief in de

energiebelastingen. Voor fiscale vrijstellingen die internationaal geregeld zijn, zoals voor scheepvaart en luchtvaart, neemt Nederland samen met Europa het voortouw om deze af te bouwen.

- We stellen als voorwaarde voor financiële steun aan bedrijven die willen vergroenen dat deze bedrijven een concreet klimaat- en milieuplan voorleggen. Als bedrijven afspraken niet nakomen, moeten zij de steun terugbetalen. Zo waarborgen we dat publiek geld bijdraagt aan een groene toekomst.
- We helpen industriële bedrijven om te verduurzamen met maatwerkafspraken. Deze worden tot nu toe alleen gemaakt met de grootste uitstoters. Wij verbreden deze aanpak naar regionale industriële bedrijven. Die zijn vaak van groot economisch belang in hun regio en verdienen ook meer hulp bij verduurzaming.
- We komen met wetgeving om financieringen en beleggingen van de financiële sector in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- We voeren naar voorbeeld van Oostenrijk en Canada een klimaatbonus in van €250. Dit is een vast bedrag dat iedereen jaarlijks krijgt, om de hogere lasten op vervuiling te compenseren. Mensen met een laag inkomen hebben hier in verhouding meer profijt van dan mensen met een hoog inkomen.
- We introduceren een landelijk klimaatticket, waarmee je voor een vaste lage prijs in bus, tram, metro en trein in Nederland buiten de spits kan reizen. Dat maakt reizen met het openbaar vervoer mogelijk voor meer mensen, laat nieuwe reizigers kennismaken met het openbaar vervoer en maakt de overstap naar het openbaar vervoer aantrekkelijker.
- We helpen huiseigenaren en mensen met lage inkomens met subsidies en verplichten verhuurders hun huizen energiezuiniger te maken.
- Duurzame energie moet voor iedereen toegankelijk en betaalbaar zijn. Daarom investeren we bijvoorbeeld in subsidies en ondersteuningsprogramma's voor mensen met lage inkomens die de overstap willen maken naar duurzame energie of hun huis energiezuiniger willen maken.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Op enkele grote thema's organiseren we permanente burgerfora, te beginnen met het Klimaatberaad. De samenstelling van een forum bepalen we door loting en verandert na een bepaalde periode. Daarnaast wil D66 experimenteren met incidentele burgerfora voor specifieke vraagstukken.
- D66 is voorstander van een bindend correctief referendum als noodrem, waarbij de consequenties van de uitslag vooraf worden vastgesteld. Een dergelijk referendum is niet mogelijk bij besluiten over de grondwet of internationale verdragen.
- Op lokaal niveau willen wij dat het mogelijk is om een bindend correctief referendum in te voeren. Ook kan een raadplegend of raadgevend referendum op lokaal of regionaal niveau van toegevoegde waarde zijn.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Banen in de nieuwe en groene economie vragen om mensen met specifieke kennis en vaardigheden. Met een leerbudget maken we het voor werknemers makkelijker om zich bij of om te scholen. Ook stimuleren we werkgevers om meer scholing aan te bieden. Bij sluiting en afschaling van fossiele industrieën denken

overheden samen met sociale partners mee over een sociaal plan om werknemers naar een nieuwe baan te begeleiden.

- D66 wil uitbreiding van de 'Blauwe kaart' naar andere dan alleen de hoogste opleidingsniveaus, zodat meer mensen er gebruik van kunnen maken. Deze kaart is voor mensen van buiten de Europese Unie die hiernaartoe komen om te werken, veelal vakkrachten in tekortsectoren.
- Nederland blijft binnen de Europese Unie niet meer achter als het gaat om pilots waarbij arbeidsmigranten een tijdelijk visum krijgen. We sluiten ons aan bij de EU-talentpool en leren van de inzet in bijvoorbeeld Duitsland.

[6: Aanpak netcongestie]

- We investeren maximaal om het verlagen van onze CO₂-uitstoot mogelijk te maken. We maken geld vrij voor infrastructuur voor groene waterstof, verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk en voor meer laadpalen voor elektrische (vracht)auto's. Voor de verduurzaming van huizen en investeringen die anders niet rendabel zijn, stellen we subsidies beschikbaar. Om vergroening daadwerkelijk te realiseren, normeren en beprijsen we uitstoot van broeikasgassen.
- Netcongestie is nu het grootste probleem op het elektriciteitsnetwerk. Dit vereist actie. Het Actieplan Netcongestie wordt met kracht doorgezet. Uitbreiding en slimmer benutten van het elektriciteitsnetwerk heeft de hoogste prioriteit. Daarnaast zal het actieplan moeten worden uitgebreid met onorthodoxe maatregelen, waaronder onder andere snellere vergunningsprocedures, prijsdifferentiatie om elektriciteitsgebruik te sturen en/of flexibel gebruik.
- Netcongestie vormt een van de grootste uitdagingen bij het vormgeven van de energietransitie. Elektrische auto's kunnen gebruikt worden om pieken (en dalen) in de elektriciteitsproductie op te vangen. D66 wil dat Nederland zich sterk maakt in Europa om vanaf 2027 te verplichten dat alle nieuw verkochte elektrische auto's twee kanten op moeten kunnen laden.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Nvt

PvdD

[1: Ambities]

- Nederland zet zich maximaal in om de opwarming van de Aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius. In 2030 zijn we klimaatneutraal. Deze nieuwe reductiedoelstelling wordt vastgelegd in de Klimaatwet. Nederland neemt een voortrekkersrol in het toezien op de mondiale uitvoering van het Parijsakkoord.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Er komt een klimaatrechtvaardigheidstoets voor alle klimaatplannen en subsidies.
- Fossiele subsidies en andere vormen van bevoordeling van fossiele bedrijven schaffen we af. Het geld dat vrijkomt investeren we in een sociaal rechtvaardige energietransitie.
- De huidige energiebelasting is onrechtvaardig omdat grootverbruikers relatief veel minder betalen dan burgers en het mkb. We introduceren een progressieve energiebelasting die mensen met lage inkomens ontziet en ervoor zorgt dat grootverbruikers meer gaan betalen.

- Voor een eerlijke transitie naar een groen, schoon en diervriendelijk land, zal de vervuiler wat de Partij voor de Dieren betreft dus moeten gaan betalen voor de schade die hij heeft aangericht. De veevoerbedrijven, slachthuizen en stallenbouwers die profiteren van de enorme veehouderij ten koste van de dieren, de boeren en de natuur. De vervuilende industrie en de fossiele energiebedrijven, die profiteren van fossiele subsidies en weigeren hun klimaatvernietigende verdienmodel aan te passen. En de financiële sector, die deze crises mede mogelijk maakt.
- Geen enkele sector is uitgezonderd van de klimaatdoelen. De luchtvaart, scheepvaart, veehouderij en de financiële sector verliezen hun uitzonderingspositie.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Door vervuilers niet langer te subsidiëren, maar juist te laten betalen voor de schade die ze hebben aangericht, komt er heel veel geld vrij voor rechtvaardig klimaatbeleid. Klimaatmaatregelen voor burgers worden betaalbaar, mensen met lage inkomens worden financieel ontzien. Een comfortabel en warm huis, snel en duurzaam van A naar B reizen en gezond en biologisch eten moeten bereikbaar zijn voor iedereen. We pakken energiearmoede aan.
- Iedereen krijgt de mogelijkheid zonnepanelen te plaatsen. Juist mensen die nu nog geen zonnepanelen hebben, moeten in de toekomst kunnen profiteren van het financiële voordeel van salderen. De huidige salderingsregeling blijft dus voor mensen die nu nog geen zonnepanelen hebben. De regeling wordt afgebouwd voor mensen die al wel zonnepanelen hebben, met inachtneming van de terugverdientijd. Er komt aanvullend beleid voor woningcorporaties, huurders en huiseigenaren die geen zonnepanelen kunnen betalen, om zonne-energie op te wekken en te kunnen salderen. Zelf opgewekte elektriciteit moet terug kunnen worden geleverd aan het net, zonder kosten en belastingvrij. Ook huurders krijgen de mogelijkheid om terug te leveren en te profiteren van een lagere energierekening.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Met een Burgerberaad voor het klimaat betrekken we burgers bij oplossingen voor de klimaat- en natuurcrisis. Het Burgerberaad vormt een dwarsdoorsnede van de samenleving en krijgt heldere integrale voorwaarden mee: bijdragen aan de oplossing van de klimaat- en biodiversiteitscrisis en een leefbare Aarde voor mens en dier. De regering heeft de plicht om de aanbevelingen in beleid en regelgeving om te zetten.
- Het initiëren van een burgerinitiatief wordt eenvoudiger.
- Het raadgevend referendum wordt heringevoerd en krijgt een plaats bij belangrijke besluiten. Er wordt per geval bekeken welke vorm van burgerparticipatie het meest effectief is (zoals een burgerberaad, internetconsultatie of een meerkeuzevraag bij een referendum).
- We voeren een correctief bindend referendum in bij verstrekkende besluiten die bijvoorbeeld onze democratie kunnen aantasten, zoals handelsverdragen.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Er is een groot tekort aan menskracht voor de duurzame transitie. Daarom bieden we aantrekkelijke omscholingstrajecten, coaching en andere vormen van persoonlijk maatwerk aan voor de vele groene banen en zinvolle banen die een duurzame samenleving te bieden heeft.

[6: Aanpak netcongestie]

nvt

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

CU

[1: Ambities]

- Wij zien het Akkoord van Parijs en de Europese doelstellingen (zoals de Green deal) die daarop zijn gebaseerd als een goed fundament. Dat geldt ook voor de Nederlandse Klimaatwet waarin is vastgelegd dat we in 2030 55% CO₂-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990. De ChristenUnie wil 60% reductie in 2030, zodat tegenvallers er niet direct toe leiden dat we het minimale doel niet halen.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- We zorgen voor een evenwichtige en eerlijke verdeling van de lasten, zodat we de overstap naar klimaatneutraal leven echt met z'n allen kunnen maken.
- We steunen het Europese plan om versneld de uitstootrechten voor broeikasgassen in het emissiehandelssysteem in 2040 naar nul af te bouwen (in plaats van in 2050). Zo worden grote uitstoters ertoe gedwongen te verduurzamen of minder te gaan produceren. De ChristenUnie ondersteunt ook de uitbreiding van dit systeem naar de scheepvaart en naar alle luchtvaart binnen Europa. Daarbovenop voert Nederland nog een aanscherping aan met een hogere CO₂ prijs, waardoor bedrijven nog meer geprikkeld worden om op korte termijn te gaan verduurzamen.
- Reguleer de industrie & stimuleer maatwerk verduurzaming. Om de industrie te laten bijdragen aan het voorkomen van klimaatverandering voeren we diverse maatregelen in, zoals een verpakkingsbelasting, NO_x-heffing, aanscherping van de raffinaderijvrijstelling en een verlenging en aanscherping van de CO₂ heffing. Daar tegenover staat dat de ChristenUnie 300 miljoen euro extra beschikbaar stelt aan de industrie om de overstap van fossiele naar duurzame productiemethoden te realiseren.
- Evaluer welke industrie toekomstperspectief heeft. De overgang naar een duurzame industrie vraagt een nieuwe afweging welke industrie bij Nederland past. Net zoals in de naoorlogse periode komt er daarom een heldere industrievisie. Voor sommige bedrijven, zoals Tata Steel, zullen de komende jaren duidelijk moeten maken of er daadwerkelijk toekomst is in Nederland en of moederbedrijven voldoende willen investeren in die toekomst.
- Verplicht financiële instellingen tot een klimaatstresstest. Financiële instellingen, zoals banken, verzekeraars en pensioenfondsen, worden verplicht hun beleggingsportfolio door te rekenen op klimaatimpact en gevoeligheid voor klimaatverandering. De Nederlandsche Bank komt met een zwarte lijst van activiteiten die niet kunnen.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Regio's en wijken met slecht geïsoleerde huizen en bewoners met lage inkomens moeten vooraan staan bij de energietransitie. We stellen als doel dat er in 2030 in Nederland geen energiearmoede meer voorkomt. Dat betekent dat de huizen van huishoudens met lage inkomens ook duurzaam zijn. Deze huishoudens mogen nooit meer dan tien procent van hun inkomen kwijt zijn aan de energierekening.
- Help burgers energie te besparen. De ChristenUnie stelt jaarlijks 200 miljoen euro extra beschikbaar voor het Nationaal Isolatie Programma. Dit helpt burgers energie te besparen.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Ondergraaf de representatieve democratie niet. Grootschalige politieke vernieuwing is geen oplossing. Referenda bieden schijninvloed. De werkelijkheid is bovendien ingewikkelder dan een stem vóór of tégen een wet of voorstel. We zijn ook tegen een gekozen formateur of gekozen burgemeester. De Eerste Kamer krijgt geen terugzendingrecht.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

- Projecten die de energietransitie bevorderen en het elektriciteitsnet ontlasten, zoals waterstofproductie en batterijen, krijgen een veel lager nettarief.
- Netbeheerders moeten zonder belemmeringen kunnen investeren in noodzakelijke netverzwaringen. Als de kosten hiervoor niet gedekt kunnen worden door nettarieven, kan de overheid geld bijstorten, mits daar aandelen tegenover staan. De energie-infrastructuur moet samen met woningbouw voorrang hebben bij het verdelen van stikstofruimte uit de stikstofbank. Voor netbeheerders moet het mogelijk worden om niet meer van first come first serve uit te gaan, maar om prioriteit te geven aan aanvragen van essentiële sectoren.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

- De energie-infrastructuur moet samen met woningbouw voorrang hebben bij het verdelen van stikstofruimte uit de stikstofbank. Voor netbeheerders moet het mogelijk worden om niet meer van first come first serve uit te gaan, maar om prioriteit te geven aan aanvragen van essentiële sectoren."

BIJ1

[1: Ambities]

De Nederlandse uitstoot van broeikasgassen is in 2025 minstens 75% lager (in scope 1, 2 én 3 emissies) dan in 1990 en staat in 2030 op 0. Deze doelen worden wettelijk vastgelegd en zijn bindend.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Subsidies op (de productie van) fossiele brandstoffen en financiële steun aan de fossiele industrie worden zo snel mogelijk beëindigd. Subsidies voor biomassacentrales worden per direct stopgezet. Er komen geen nieuwe vergunningen voor olie- en gasvelden, op land en op zee. De huidige olie- en gasproductie moet worden afgebouwd, waarbij rechtvaardige oplossingen voor de werknemers voorop staan.
- Ziek makende installaties, zoals Tata en Chemours, worden uit klimaatrechtvaardige overwegingen niet gesloten, maar genationaliseerd en vergroend. Het sluiten van deze bedrijven zorgt niet alleen voor massaal banenverlies, maar zal er ook toe leiden dat we het probleem verplaatsen naar landen buiten Europa en klimaatracisme verder in de hand werken.
- Nederlandse vliegvelden, waaronder Schiphol, mogen niet verder uitbreiden. Er komt BTW en accijns op kerosine, en we zetten ons op Europees niveau in om zo snel mogelijk op duurzame wijze een

Europees spoornetwerk te realiseren. Op deze manier kunnen kortereafstandsvluchten worden uitgefaseerd en afgeschaft. Voor diasporische gemeenschappen uit de voormalige koloniën mogen eventuele prijsstijgingen, als gevolg van maatregelen om luchtverkeer te reduceren, geen invloed hebben op de mogelijkheid om het land van oorsprong te bezoeken.

- De bio-industrie moet afgebouwd worden en uiteindelijk verdwijnen. Dit moet deels gebeuren door het uitkopen, sluiten en onteigenen van grote intensieve veehouders (megastallen). Daarnaast moet de overheid sterk investeren in diervriendelijkere landbouw en nieuwe initiatieven daartoe ondersteunen. Regeneratieve landbouw (zoals voedselbossen), en in het bijzonder agrarische bedrijven die hiernaar overstappen, worden (financieel) ondersteund.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Er wordt fors geïnvesteerd in (nieuwe) duurzame energie-alternatieven en het budget voor het warmtefonds wordt verhoogd. Hierbij wordt rekening gehouden met inkomenspositie, zodat mensen met lagere inkomens niet de rekening gepresenteerd krijgen voor de energietransitie.
- OV-bedrijven worden genationaliseerd. Het openbaar vervoer wordt gratis en toegankelijk, en is uiterlijk in 2030 volledig elektrisch.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- De betrokkenheid van burgers bij het democratisch bestuur wordt vergroot. Dit gebeurt onder andere door gratis educatieprogramma's over de politiek, het vertalen van debatten, en het stimuleren van lokale vormen van directe democratie, zoals wijkraden, burgerfora en burgerberaden.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

nvt

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

SP

[1: Ambities]

- CO₂-uitstoot moet wereldwijd teruggedrongen worden en dat kan alleen maar door de vervuilende industrie aan te pakken.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Klimaatopwarming kunnen we niet stoppen als de politiek de belangen van de grote bedrijven voorop blijft zetten. Twintig multinationals zijn verantwoordelijk voor een derde van de uitstoot van broeikasgassen in de wereld. Subsidies aan fossiele energiebedrijven zetten wij zo snel mogelijk stil. Er komen geen subsidies voor vergroening van bedrijfsactiviteiten, zonder dat daar zeggenschap tegenover

staat. Als er belastinggeld naar vergroening van bedrijven gaat, moet dit altijd leiden tot democratisering en publieke zeggenschap. Er komt een CO2-heffing die alle vervuilende bedrijven gaan betalen, zonder vrijstellingen. De energiebelasting gaat omhoog voor grootgebruikers en omlaag voor huishoudens en het mkb.

- De opwarming van de aarde moeten én willen we tegengaan met beleid dat rechtvaardig is. Dit is in ons eigen belang en in het belang van volgende generaties. Klimaatrechtvaardigheid betekent dat investeringen in, en de kosten van de bestrijding van klimaatverandering eerlijk verdeeld moeten worden. De industrie is de grootste veroorzaker van klimaatverandering en heeft daar in het kapitalisme flink aan verdiend. Die krijgt daarom de rekening. Subsidies aan fossiele energiebedrijven moeten zo snel mogelijk stoppen. Als essentiële bedrijven in onze samenleving tóch subsidies nodig hebben voor vergroening, dan moet dat leiden tot publieke zeggenschap.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- CO2-uitstoot moet wereldwijd teruggedrongen worden en dat kan alleen maar door de vervuilende industrie aan te pakken. We verzetten ons tegen maatregelen die alleen bij mensen komen te liggen. Verhoging van de belastingen, zoals een plastictaks of een vliegtaks, worden niet gevoeld door mensen met een hoog inkomen, die relatief veel uitstoot veroorzaken. Hoge prijzen maken het leven wel onbetaalbaar voor mensen met een laag en gemiddeld inkomen. Tweedeling door klimaatbeleid staan wij niet toe; daarvoor komt er een klimaatrechtvaardigheidstoets.

- We investeren in openbaar vervoer en geven provincies de mogelijkheid om eigen vervoersbedrijven op te richten, ook op het platteland. Daarbij moet altijd vervoer op maat mogelijk zijn, zoals voor mensen met een beperking, maar vervoer op afroep kan geen volwaardig alternatief zijn voor een reguliere dienstregeling. Wij maken het OV direct overal goedkoper door de BTW te schrappen en werken toe naar gratis OV. Het stads- en streekvervoer maken we direct gratis voor ouderen (65-plus) en kinderen (12-min) en voor mensen met een beperking.

- De energierekening van de huishoudens moet structureel omlaag. Dat kan door woningen beter te isoleren en collectief van zonnepanelen te voorzien en door beter onderhoud van woningen. Zo worden de energiekosten lager, zonder dat de woonlasten stijgen. Energievoorziening is een publieke taak, die dan ook in publieke handen moet zijn. Zo houden we gas en elektriciteit betaalbaar en voorkomen we dat duurzaamheid een luxe wordt. We helpen woningeigenaren bij het vervangen van asbestdaken en het tegelijk leggen van zonnepanelen.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- We willen Nederland radicaal democratiseren. Niet politici maar mensen horen het laatste woord te hebben. Te vaak zien we bestuurders dingen doen waar mensen nooit voor hebben gekozen. De bevolking krijgt het recht om de politiek terug te fluiten, op het moment dat die besluiten neemt die mensen echt niet willen. Een bindend en correctief referendum op nationaal, provinciaal en lokaal niveau. Ook als internationale verdragen worden gesloten die raken aan onze soevereiniteit, worden die in een referendum aan de bevolking voorgelegd.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Vooral de werkgevers profiteren van arbeidsmigratie, terwijl publieke voorzieningen en de volkshuisvesting onder druk staan.

[6: Aanpak netcongestie]

nvt

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

BBB

[1: Ambities]

- Europa heeft een ambitieuze klimaatdoelstellingen geformuleerd (< 1,5 graden) dan het 'Parijs akkoord' (< 2 graden stijging) met als gevolg, dat de Nederlandse samenleving voor een enorme opgave staat om in 2030 de netto uitstoot van CO₂ met 55% te reduceren ten opzichte van 1990 en in 2050 CO₂-neutraal te zijn. Hierbij is overigens voor Nederland wel de mogelijkheid van saldering op EU-niveau. Nederland moet zich dus maximaal inzetten om deze doelen te behalen, maar dat doen we wel met gezond verstand.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Alle (grote/MKB/familie-) bedrijven moeten toegang hebben tot financiële steun vanuit klimaatfondsen. Daarbij moet het volledig transparant zijn welke bedrijven geld ontvangen en waarvoor. Tevens moet er ondersteuning zijn voor de burgers waar nodig.
- De alleen in Nederland recent voor onze bedrijven ingevoerde CO₂-heffing boven op de Europese ETS (Emission Trading Scheme) heffing gaat van tafel.
- Er valt nog veel energiewinst te behalen met het isoleren van woningen. 1.5 mln woningen kennen nog een energielabel E, F of G. De gemaakte prestatieafspraken met woningcorporaties verbreden we naar private verhuurders waar de woningen met bovengenoemde labels nog ongeveer 20% van de woningvoorraad vertegenwoordigen.
- De afbouw van accijnsvrijstelling op fossiele brandstoffen voor bepaalde sectoren (o.a. luchtvaart) zal op internationaal niveau worden besproken.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- De energietransitie vraagt om een Deltaplan. Nieuwe activiteiten zullen moeten worden opgebouwd, terwijl andere activiteiten worden om- of afgebouwd. Dit veranderproces vraagt grote investeringen door bedrijven, veelal zullen de prijsstijgingen die daar het gevolg van zijn, worden doorbelast aan de burger. De burger moet deze lastenverzwaring wel moet kunnen blijven dragen. Daarom zetten wij in op een rechtvaardige verdeling van de kosten die samengaan met de klimaatmaatregelen.
- De laagste inkomens hebben het meeste last van de hoge energieprijzen en mensen met lage inkomens wonen vaak in sociale huurwoningen. Daarom zetten we samen met de corporatiesector en overige eigenaren van sociale huurwoningen in op een versnelling van de verduurzaming van sociale huurwoningen.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- De overheid moet daarnaast dienstbaar en integer zijn. Daarvoor moet aan de voorkant een referendum op zowel nationaal als lokaal niveau mogelijk worden. De overheid moet zich niet alleen tijdens verkiezingstijd, maar **ALTIJD**, interesseren voor de mening en problemen van burgers. Bij correspondentie vanuit de overheid moet het mogelijk zijn om contact op te nemen met de behandelend

ambtenaar om verduidelijking snel te kunnen verschaffen en de overheid een gezicht te geven, in plaats van een anoniem callcenter, of een online formulier.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- We beperken het aantal arbeidsmigranten, en voorkomen dat gewone burgerwoningen voor deze doelgroep worden opgekocht. De realisatie van nieuwe arbeidsmigranten huisvesting bij werklocaties vereenvoudigen we. BBB wil starters met lagere inkomens helpen bij het kopen van hun eerste huis, daarvoor zullen we samen met de gemeenten de inzet

[6: Aanpak netcongestie]

- De overheid heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen voor een goede infrastructuur, als een elektriciteitsnet, waar deze aanbieders en afnemers van energie gebruik van kunnen maken. Dat betekent dat we zowel sterk moeten investeren in het elektriciteitsnet als dat we zeker ook het netwerk slimmer moeten gaan gebruiken om piekmomenten met overbelasting van het net te beperken.
- BBB wil corrigerende referenda invoeren op zowel nationaal als decentraal niveau. Hiervoor moeten kaders worden opgesteld om te bepalen op welke wet- regelgeving dit wel of niet van toepassing kan zijn. Het algemeen belang en de bestuurbaarheid van het land moeten namelijk voorop staan, wat lastig wordt als je bijvoorbeeld een referendum gaat houden over een belastingverhoging.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Nvt

VVD

[1: Ambities]

- We houden vast aan minstens 55% CO₂-reductie in 2030 en 100% CO₂-reductie in 2050 zoals vastgelegd in de Klimaatwet.
- Om klimaatneutraal te zijn in 2050 zijn een ambitieus tussendoel en duidelijkheid nodig voor sectoren in 2040, zodat maatregelen en investeringen op tijd worden genomen.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Het mkb is de ruggengraat van onze economie. Daarom ontzorgen we het mkb en zetten we de plannen uit Rutte IV voor een verduurzamingsfonds voor het mkb door.
- We zorgen ervoor dat de lucht- en scheepvaart ook verduurzamen. Zo schaffen we de belastingvrijstelling voor lucht- en scheepvaartbrandstoffen in Europees verband af en zetten we ons in voor een Europese kerosinebelasting. Mocht dat niet lukken, dan doen we dat met onze buurlanden. In ieder geval houden we de sectoren aan de ambitieuze afspraken die gemaakt zijn.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- We toetsen daarom al het huidige en nieuwe klimaatbeleid op de kosten voor mensen met een laag inkomen, de middenklasse en het mkb. Als klimaatbeleid niet door de toets komt, wordt het gewijzigd of vervangen.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Om mensen meer betrokken te maken bij de totstandkoming van beleid, komen er voor specifieke onderwerpen burgerfora.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Bij- en omscholing zijn essentieel voor persoonlijke ontwikkeling en economische groei. Publiek bekostigde instellingen worden verplicht om hun onderwijsaanbod beschikbaar te stellen aan volwassenen en werkenden. De prioriteit ligt bij tekortberoepen, mbo en mkb. Oud-studenten behouden na afstuderen vijf jaar toegang tot lesmateriaal en andere leermiddelen.

[6: Aanpak netcongestie]

- We versnellen de uitbreiding van het elektriciteitsnet. Daarvoor maken we gebruik van de mogelijkheden van de Crisis- en herstelwet. Ten tweede gaan we waar mogelijk en verstandig, nationaalmaatschappelijk prioriteren zodat de schaarse ruimte zo goed mogelijk wordt benut. Ten derde vergroten we de regie van de overheid op de locaties en aansluiting voor zon-en windenergie, waterstofproductie en vormen van energieopslag zodat het elektriciteitsnet maximaal wordt ontlast. Tot slot geven we ondernemers meer opties om zelf een aansluiting te regelen of om, al dan niet in groepsverband, tegen betaling minder elektriciteit te gaan verbruiken als er te weinig transportcapaciteit is. Daarmee maken we van het ontlasten van het stroomnet een verdienmodel.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Nvt

CDA

[1: Ambities]

- Wij blijven ons committeren aan het Klimaatakkoord van Parijs, met de afspraak om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot onder de 2 graden Celsius en zo mogelijk 1,5 graden Celsius.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- De transitie naar duurzame energievoorziening vraagt om een andere, meer risicodragende rol van de overheid, ook bij investeringen in energie-infrastructuur. Onze vitale energie-infrastructuur moet in publieke handen zijn. Flexibiliteit en opslag zijn nodig om een stabiel stroomnet te houden.
- Zeescheepvaart en binnenvaart vormen efficiënte en belangrijke vervoersvormen voor Nederland. We houden aandacht voor de kwaliteit van havens en kanalen, dragen bij aan verduurzaming van de scheepvaart en verleggen de vaarroute boven de Wadden, om het risico op ongelukken met ernstige verontreiniging te verminderen.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Alle corporatiewoningen met een slecht energielabel moeten voor 2030 zijn verbeterd. Gemeenten krijgen een rol in het wijk-voor-wijk aanpakken van isolatie en verduurzaming van particuliere woningen. We geven voorrang aan kwetsbare wijken, zodat die inwoners niet zelf van alles hoeven uit te zoeken en eerder voordeel hebben van een lagere energierekening. We zetten meer in op coöperatieve initiatieven waarbij buurtgenoten samen aan de slag gaan.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Burgerberaden hebben de toekomst. Door mensen met elkaar het gesprek aan te laten gaan en zeggenschap te geven over hun eigen toekomst ontstaat meer betrokkenheid van mensen bij hun eigen dorp, stad of regio.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

- Flexibiliteit en opslag zijn nodig om een stabiel stroomnet te houden.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

DENK

[1: Ambities]

- Het aandeel duurzame energie gaat naar 40% in 2030. In 2050 zijn we klimaatneutraal.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- De rekening wordt vooral neergelegd bij de grote bedrijven. Zij stoten immers 80% van de CO₂ uit, en gaan dus ook 80% van de energiebelasting betalen.
- Grootverbruikers in de commerciële sector gaan een hogere energiebelasting en opslag duurzame energie betalen, zodat ze een extra prikkel krijgen om minder CO₂ uit te stoten.
- Grote industriële bedrijven zoals Shell en Tata Steel krijgen een CO₂-heffing opgelegd als extra prikkel, omdat zij het grootste aandeel hebben in de uitstoot van CO₂.
- Energiebedrijven krijgen een verplicht aandeel duurzame energie opgelegd. Dit aandeel gaat ieder jaar omhoog totdat 100% duurzaamheid wordt bereikt.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Mensen worden geholpen met een lagere energierekening door woningen beter te isoleren. De overheid helpt daarbij met meer subsidies voor het isoleren van huurwoningen.
- Het wagenpark wordt verduurzaamd door subsidiëring van een markt voor tweedehands elektrische auto's. Deze subsidie mag niet onevenredig terecht komen bij rijken.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

nvt

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

nvt

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

NSC

[1: Ambities]

- We committeren ons aan het Klimaatakkoord van Parijs om de economie klimaatneutraal te maken. Met het oog hierop bouwen we onze afhankelijkheid van fossiele bronnen in een ambitieus maar verantwoord tempo af.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- De nationale ‘fossiele subsidies’ die grote bedrijven ontvangen in de vorm van vrijstellingen en degressieve tarieven in de energiebelasting willen we in Europees verband afbouwen
- Voor de transitie van de industrie, de energiesector, de maritieme sector en de luchtvaart is het Europese emissiehandelssysteem (ETS) het beste systeem, waardoor de uitstoot van CO2 een oplopende prijs krijgt. Vanaf 2026 zullen veel vrije rechten vervallen en zal de uitstoot door de industrie snel duurder worden. Hiermee worden ook de belastingkortingen op fossiele brandstoffen deels afgebouwd. Met de opbrengsten kunnen private investeringen in energiebesparing en hernieuwbare energie in eigen land gestimuleerd worden. We willen verdragen heronderhandelen die ervoor zorgen dat de vervuilende uitstoot door de luchtvaart en scheepvaart deels is uitgezonderd van belastingen en we zien erop toe dat deze sectoren de komende jaren volledig onder ETS vallen.
- Het verduurzamen van woningen is van belang om de energielasten van huishoudens te beperken en om de aarde goed achter te laten voor volgende generaties. De nationale opbrengst van de veiling van CO2-rechten voor de gebouwde omgeving (ETS2), die leidt tot een stijging van de energierekening van met gas verwarmde woningen, moeten met voorrang worden besteed aan de isolatie van huurwoningen.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Steeds meer mensen krijgen door de sterk stijgende energieprijzen te maken met energiearmoede. De overheid moet bij een sterk stijgende energieprijs kunnen ingrijpen (prijsplafond) en inkomenssteun geven aan kwetsbare huishoudens. Veel mensen kunnen de verwarming simpelweg niet nóg lager zetten en veel simpele besparingsmaatregelen zijn in de praktijk al getroffen. We gaan energiearmoede tegen door gemeenten in staat te stellen om energiebesparende maatregelen te vergoeden
- Steeds meer woonwijken worden aangesloten op een warmtenet. Omdat betaalbare energie een basisbehoefte is, moet de overheid invloed kunnen blijven uitoefenen op het aanbod en de tarieven. Warmtenetten moeten daarom overwegend in publieke handen zijn.
- We schrappen het Klimaatfonds en bezien via de Rijksbegroting welke slimme investeringen nodig zijn om de transitie te ondersteunen en waar nodig te versnellen. We zetten hierbij in op normeren en beprijzen en minder op subsidiëren.

- Er moet een nationaal programma energiebesparing komen. Voor slecht geïsoleerde woningen moet een lagere huurprijs gaan gelden.
- De hybride warmtepomp wordt bij het vervangen van cv-ketels de nieuwe norm, maar met oog voor uitvoerbaarheid (flats, appartementen) en betaalbaarheid.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- We steunen de invoering van een correctief wetgevingsreferendum. We beschouwen zo'n referendum als een aanvulling op de representatieve democratie. Het referendum wordt alleen ingezet om de vraag te beantwoorden of een door het parlement aangenomen wet van kracht moet worden.
- Maatschappelijke problemen werden de afgelopen jaren vaak 'aangepakt' door grote potten geld (begrotingsfondsen) te reserveren met een soms vaag omschreven doel. Het ontbrak aan inhoudelijke invulling en concrete maatregelen, maar ernstiger: het ontbrak aan democratische controle op de uitgave van dit belastinggeld. Onder 'goed bestuur' verstaan wij ook: daadwerkelijk sturen. Dit is meer dan alleen geld beschikbaar stellen: de regering moet de goede maatregelen nemen en de uitvoering netjes democratisch laten controleren. We schrappen daarom het Klimaatfonds, het Stikstofonds en het Groeifonds. We bezien kritisch welke uitgaven via de rijksbegroting voor het te voeren beleid nodig en verantwoord zijn. Hierbij bezien we tevens of doelen niet beter bereikt kunnen worden door in te zetten op normeren en beprijzen in plaats van subsidiëren.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- We pleiten ervoor om (naar Deens model) 'leerpaden' te ontwikkelen voor de top 10-functies met een groot personeelstekort. Het UWV en de gemeentelijke diensten stellen middelen ter beschikking voor de bekostiging van deze leerpaden, indien het persoonlijk ontwikkelbudget van mensen niet toereikend blijkt te zijn. Kies je voor één van de leerpaden, dan wordt de sollicitatieplicht in de WW opgeschort.

[6: Aanpak netcongestie]

- Het energienetwerk moet worden verzaamd met het oog op de voortgaande elektrificatie van huishoudens en het bedrijfsleven, zowel (inter)nationaal als regionaal. Op het tempo en de volgorde van investeringen moet meer landelijke en provinciale regie komen. Om de tariefstijging als gevolg van de forse investeringen in netverzwarende voor burgers en bedrijven te beperken, besteden we de opbrengsten van de verkoop van het Duitse deel van Tennet (deels) aan dit doel.
- We zijn tegen de aanleg van zonnepanelen op goede landbouwgronden en in natuurgebieden en tegen grote windparken op land. Zonnepanelen kunnen het best op daken en langs infrastructuur worden opgesteld. Bij windturbines op land stellen we een heldere afstandsnorm. We steunen het vormen van lokale energiecoöperaties voor kleinschalige energieopwek in wijken, dorpen en op bedrijventerreinen.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Nvt

SGP

[1: Ambities]

- Richting het jaar 2050 moet het gebruik van fossiele brandstoffen zoveel mogelijk afgebouwd worden. Niet alleen vanwege schadelijke gevolgen, maar ook omdat het verstandig is om niet meer afhankelijk te zijn van dure import uit onbetrouwbare landen. Het beleid op dit punt moet realistisch zijn: haalbaar, betaalbaar, met behoud van een betrouwbaar energiesysteem. Zo is het onverstandig ons blind te staren op tenminste 55% reductie van de CO₂-uitstoot in 2030.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

- Bij verduurzaming van de industrie en de energievoorziening speelt het Europese emissiehandelssysteem een belangrijke rol. Die CO₂-prijs moet omhoog. Eenzijdige nationale heffingen en andere maatregelen die het onze bedrijven onnodig moeilijk maken, moeten voorkomen dan wel vergezeld worden van gerichte financiële steun voor verduurzaming.

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- Het is onrechtvaardig als huishoudens die minder te besteden hebben door de huidige crisis opgezadeld worden met onbetaalbare rekeningen en verplichtingen, bijvoorbeeld voor installatie van een warmtepomp. De SGP wil juist meer budget voor en inzet op grootschalige isolatie en verduurzaming van huizen en kantoorpanden bijvoorbeeld.

- Er zijn nog veel lege daken waar zonnepanelen op kunnen. Die zonnepanelen horen niet op goede landbouwgronden. Om over te schakelen op zonnepanelen, moet de terugverdientijd voor degene die investeert aantrekkelijk blijven. Daarbij is een prikkel nodig om zoveel mogelijk zonnestroom direct zelf te gebruiken. ‘Subsidiëring’ ten laste van de samenleving dient voorkomen te worden.

- Een btw-vrijstelling voor het openbaar vervoer. Kinderen moeten gratis mee kunnen reizen. Zo wordt het voor gezinnen aantrekkelijker om de trein in plaats van de auto te nemen;

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

nvt

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

Cruciaal is dat het overbelaste energienet op orde wordt gebracht. Pas dan zijn bedrijven ook echt in staat om te elektrificeren. Dat betekent concreet investeren in extra stroomkabels, meer transformatorstations en waterstofleidingen, met een stikstofvrijstelling hiervoor, maar ook ruimte om energie te delen, bijvoorbeeld op een bedrijventerrein.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

Zie [6: Aanpak netcongestie]

PVV

[1: Ambities]

- Het klimaat verandert altijd, al eeuwenlang. Bij veranderende omstandigheden passen we ons aan. Dat doen we door verstandig waterbeheer, door het verhogen van de dijken wanneer dat nodig is en door ruimte voor de rivier. Maar we stoppen met de hysterische reductie van CO₂, waarmee we als klein landje ten onrechte denken het klimaat te kunnen “redden”.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

nvt

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- De energierekening is de afgelopen jaren naar recordhoogte gestegen. Vele honderdduizenden mensen leven in energiearmoede. Dit jaar stijgt de gemiddelde energierekening met vele honderden euro's. Meer dan de helft daarvan komt door hogere belastingen! De energiebelasting die de Nederlanders over hun gasverbruik betalen, behoort tot de hoogste van heel Europa. De Nederlanders worden gewoon uitgeknepen. Daarom wil de PVV de energiebelasting én de BTW op energie verlagen.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

De macht moet terug naar de Nederlander. Zo willen wij een gekozen burgemeester. En een laagdrempelig bindend referendum.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

nvt

[6: Aanpak netcongestie]

Ze willen ons aan de warmtepomp en de elektrische auto, terwijl ons elektriciteitsnet– ooit één van de betrouwbaarste ter wereld – het nú al niet meer aankan.

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

JA21

[1: Ambities]

- Niet dogmatisch vasthouden aan akkoorden en wetten, zoals de Europese en landelijke klimaatakkoorden en klimaatwetten, die ons dwingen beleid uit te rollen tegen astronomische financiële en maatschappelijke kosten zonder meetbaar effect
- JA21 wil: Afzien van klimaatfonds van 35 miljard euro en het aanvullende klimaatpakket

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

nvt

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

- De btw op energie verlagen.
- De energiebelasting verlagen met als absolute prioriteit de energiebelasting op gas, het voormalige ODE-onderdeel binnen de energiebelasting schrappen.
- Een Isolatie-offensief: vol inzetten op het isoleren van woningen; dé effectieve weg naar een lagere energierekening.

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

- Referenda over onder meer het migratiebeleid, de bevolkingsgroei en de klimaataanpak.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

- Ons land is de grip op arbeidsmigratie volkomen kwijt. Het aantal arbeidsmigranten in Nederland nadert het miljoen. De gevolgen zijn dagelijks zichtbaar in talloze wijken in ons land: overbewoning, woonoverlast, uitbuiting, dakloosheid, Nederlandse werknemers die uit de markt worden gedrukt door oneerlijke concurrentie en een Nederlandse beroepsbevolking die fysieke arbeid verleert. Het is de hoogste tijd om arbeidsmigratie te reguleren en terug te brengen tot behapbare proporties, waarbij uiteraard ruimte blijft voor gereguleerde arbeids- en kennismigratie waar onze samenleving behoefte aan heeft.

[6: Aanpak netcongestie]

- JA21 wil: Met prioriteit inzetten op uitbreiding en versterking van het elektriciteitsnet, werk maken van opslagmogelijkheden

[7: Vrijstelling stikstofregels]

nvt

FVD

[1: Ambities]

Wij willen: het Parijsakkoord opzeggen, klimaat- en energieakkoord. Intrekken klimaatwet.

[2: Lastenverdeling kosten tussen bedrijven en burgers]

Nvt

[3: Ontzien kwetsbare huishoudens]

Nvt

[4: Inspraak (burgerberaad over klimaat, referenda, etc)]

We geven macht terug aan de burger via de onmiddellijke invoering van (bindende) referenda naar Zwitsers model.

[5: Aanpak personeelstekorten (arbeidsmigratie, omscholing etc)]

Invoering GreenCard naar Amerikaans model voor tijdelijke werkvergunningen, gericht op het versterken van de Nederlandse economie en samenleving. Culturele compatibiliteit met de Nederlandse samenleving staat voorop.

[6: Aanpak netcongestie]

NA

[7: Vrijstelling stikstofregels]

NA